

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, https://finarbitr.cz

Navrhovatel

Zástupce

Instituce

PROFI CREDIT Czech, a.s.

IČO 618 60 069

Klimentská 1216/46

110 00 Praha 1

Č. j. FA/SR/SU/2187/2021 – 23

Praha 4. 9. 2022

Nález

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 15. 9. 2021 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), o určení neplatnosti smlouvy o úvěru č. ■ ze dne 26. 4. 2018 a smlouvy o úvěru č. ■ ze dne 22. 8. 2018, a vydání bezdůvodného obohacení z těchto smluv včetně úroku z prodlení, takto:

- I. **Instituce, PROFI CREDIT Czech, a.s., je povinna navrhovateli, ■, zaplatit částku ve výši 59.968,50 Kč (slovy: padesát devět tisíc devět set šedesát osm korun českých a padesát haléřů), spolu s úrokem z prodlení ve výši 8,5 % p. a. z částky 59.968,50 Kč ode dne 11. 8. 2021 do zaplacení, a to do 3 dnů od právní moci nálezu.**
- II. **Návrh navrhovatele, ■, se podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi ve zbývajících částech zamítá.**
- III. **Instituce, PROFI CREDIT Czech, a.s., je povinna uhradit podle § 17a zákona o finančním arbitrovi sankci ve výši 15.000 Kč (slovy: patnáct tisíc korun českých), a to do 15 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto nálezu na účet Kanceláře finančního arbitra vedený u České národní banky č. 19-3520001/0710, var. symbol 0021872021, konst. symbol 558.**

Odůvodnění:

1 Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se v řízení před finančním arbitrem domáhá určení neplatnosti smluv o úvěru, které uzavřel s Institucí, protože Instituce před jejich uzavřením s odbornou péčí neposoudila schopnost Navrhovatele splácet spotřebitelské úvěry poskytnuté na základě těchto smluv s odbornou péčí, a současně se domáhá vydání bezdůvodného obohacení, které na jeho úkor Instituce z neplatných smluv získala, včetně úroků z prodlení.

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli

- a) dne 26. 4. 2018 smlouvu o úvěru č. ■, na základě které se Instituce zavázala poskytnout Navrhovateli úvěr ve výši 83.000 Kč, a Navrhovatel se zavázal poskytnuté peněžní prostředky vrátit společně se sjednaným úrokem ve výši 122,61% ročně v 30 měsíčních splátkách ve výši 6.619 Kč, a to vždy k 17. kalendářnímu dni v měsíci (dále jen „Smlouva o úvěru 1“);
- b) dne 22. 8. 2018 smlouvu o úvěru č. ■, na základě které se Instituce zavázala poskytnout Navrhovateli úvěr ve výši 30.000 Kč, a Navrhovatel se zavázal poskytnuté peněžní prostředky vrátit společně se sjednaným úrokem ve výši 83,87% ročně v 60 měsíčních splátkách ve výši 1.640 Kč, a to vždy k 17. kalendářnímu dni v měsíci (dále jen „Smlouva o úvěru 2“; Smlouva o úvěru 1 a Smlouva o úvěru 2 společně dále jen „Smlouvy o úvěru“).

Finanční arbitr považuje Navrhovatele za spotřebitele podle § 1 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, protože nezjistil, že by Navrhovatel v posuzovaných právních vztazích s Institucí nevystupoval jako fyzická osoba, která nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, jak definují spotřebitele hmotněprávní předpisy. Navrhovatel je proto účastníkem řízení před finančním arbitrem ve smyslu § 3 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi.

Z veřejného seznamu živnostenského rejstříku finanční arbitr zjistil, že Instituce byla ode dne 1. 1. 2011 do dne 10. 5. 2018 držitelem živnostenského oprávnění s předmětem podnikání „Poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru“, na jehož základě byla při splnění dalších podmínek v souladu se zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, oprávněna v době uzavření Smlouvy o úvěru¹ poskytovat a zprostředkovat spotřebitelské úvěry a jiné úvěry, zápůjčky, či obdobné finanční služby.

Podle § 169 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru 2016“), platí, že „[t]en, kdo byl přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona oprávněn poskytovat spotřebitelský úvěr na základě živnostenského oprávnění, může provozovat tuto činnost na základě živnostenského oprávnění do doby, než Česká národní banka rozhodne o žádosti o udělení oprávnění k činnosti některé z osob uvedených v § 7, nejdéle však do 18 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, pokud tuto žádost podal do 3 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona. Marným uplynutím této lhůty jeho oprávnění k poskytování spotřebitelského úvěru zaniká“.

Podle veřejně dostupných údajů v Seznamech regulovaných a registrovaných subjektů finančního trhu vedených Českou národní bankou je Instituce ode dne 11. 5. 2018 oprávněna k činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru ve smyslu § 9 zákona o spotřebitelském úvěru 2016.

Finanční arbitr tedy nezjistil, že by Instituce nebyla oprávněna k poskytnutí některého ze spotřebitelských úvěrů ze Smluv o úvěru, ani že by Instituce nebyla institucí ve smyslu § 3 odst. 1 písm. c) zákona o finančním arbitrovi.

Smlouvy o úvěru jsou smlouvami o úvěru ve smyslu § 2395 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném ke dni uzavření Smluv o úvěru (dále jen „občanský zákoník“), a současně jsou smlouvami o spotřebitelském úvěru ve smyslu zákona o spotřebitelském úvěru 2016, protože je uzavřel spotřebitel a podnikatel a jejich předmětem jsou úvěry, které nejsou vyloučeny z režimu zákona o spotřebitelském úvěru 2016 ve smyslu § 4 tohoto zákona.

Finanční arbitr je tedy příslušný k rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí, protože se jedná o spor mezi spotřebitelem a poskytovatelem při poskytování úvěru ve smyslu § 1 odst. 1 písm. c) zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), dána pravomoc českého soudu.

2 Podklady předložené Navrhovatelem

3 Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel tvrdí, že Smlouvy o úvěru jsou neplatné, protože Instituce před jejich uzavřením neposoudila jeho schopnost úvěry splatit s odbornou péčí.

Navrhovatel tvrdí, že jeho „*skutečné finanční situaci ale nebyla věnována prakticky žádná pozornost*“, přičemž ke dni podání návrhu na zahájení řízení eviduje „*přijaté půjčky ve výši 124.761,50 Kč, zaplacené celkem 145.093 Kč, přeplatek a tedy bezdůvodné obohacení Instituce ve výši 20.331,50 Kč*“, přičemž v podání ze dne 14. 11. 2021, č. j. FA/SR/SU/2187/2021 – 10, svůj nárok upřesnil tak, že žádá vydání bezdůvodného obohacení výši 59.968,50 Kč í.

Navrhovatel vyzval Instituci k vrácení peněžitého plnění přesahující poskytnutou jistinu, Instituce jeho výzvu odmítla. Navrhovatel v řízení před finančním arbitrem tak požaduje rovněž přiznání úroků z prodlení.

4 Podklady předložené Institucí

5 Tvrzení Instituce

Instituce potvrzuje, že s Navrhovatelem uzavřela Smlouvy o úvěru, a současně tvrdí, že „*Instituce za vysoce významné považuje, že pan navrhovatel své závazky zcela a řádně uhradil. Dovozuje z toho, že posouzení jeho schopnosti úvěr splácet bylo naprosto přesné*“.

Instituce namítá, že Navrhovatele informovala o výši smluvního úroku a že Navrhovatel by Smlouvu o úvěru nepodepsal, pokud by mu přišel úrok nepřijatelný.

Instituce považuje jednání Navrhovatele, který přijal úvěry za smluvených podmínek, řádně je splácel, od smluv neodstoupil, ale nyní tvrdí, že Smlouvy o úvěru jsou neplatné, za účelové.

Instituce namítá promlčení práva na vznesení námítky neplatnosti Smluv o úvěru, protože Navrhovatel tuto námítku nevznesl ve tříleté lhůtě běžící od uzavření smlouvy, jak stanoví § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru 2016, a současně promlčení práva na vydání samotného bezdůvodného obohacení, resp. jeho části, přičemž Instituce namítá zejména „*částečné promlčení, pokud jde o čtyři platby na smlouvu ■ v celkové výši 26476 Kč*“.

6 Jednání o smíru

Finanční arbitr v souladu s § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu.

Jak Navrhovatel, tak Instituce předložili návrhy smírného řešení sporu, které druhá strana sporu neakceptovala. Smírného řešení se proto mezi stranami sporu před vydáním tohoto nálezu finančnímu arbitrovi nepodařilo dosáhnout.

7 Právní posouzení

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 a 3 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Finanční arbitr při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady.

Finanční arbitr při rozhodování aplikuje rozhodné psané právo, posuzuje všechny shromážděné podklady samostatně i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k předmětu projednávaného sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá o relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů nebo Ústavního soudu. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat, aby rozhodnutí finančního arbitra jako správné potvrdil a žalobu proti němu zamítl.

Předmětem řízení je posouzení platnosti Smluv o úvěru a nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení Instituce ze Smluv o úvěru ve výši 59.968,50 Kč, které na úkor Navrhovatele Instituce získala, společně s úrokem z prodlení.

7.1 *Rozhodná právní úprava*

Práva a povinnosti ze Smluv o úvěru a s ní souvisejícími nároky se řídí zákonem o spotřebitelském úvěru 2016; tím není dotčeno subsidiární použití občanského zákoníku jako obecného soukromoprávního předpisu v otázkách, které zákon o spotřebitelském úvěru 2016 neupravuje.

7.2 *Skutková zjištění*

Ze shromážděných podkladů má finanční arbitr za doložené, že

- a) dne 26. 4. 2018 Navrhovatel a Instituce uzavřeli Smlouvu o úvěru 1, na základě které Instituce poskytla Navrhovateli úvěr ve výši 83.000 Kč;
- b) Navrhovatel na Smlouvu o úvěru 1 uhradil Instituci dne 15. 5. 2018 částku 6.619 Kč, dne 15. 6. 2018 částku 6.619 Kč, dne 16. 7. 2018 částku 6.619 Kč, dne 15. 8. 2018 částku 6.619 Kč, dne 17. 9. 2018 částku 6.619 Kč, dne 15. 10. 2018 částku 6.619 Kč, dne 6. 11. 2018 částku 87.840 Kč a dne 15. 11. 2018 částku 6.619 Kč (dne 20. 11. 2018 Instituce proti úvěrovému účtu zaúčtovala poplatek ve výši 100 Kč označený jako „PP - poplatek za přeplatek“, který ve stejný den na tento účet opět připsala a současně na běžný účet Navrhovatele č. ■ odeslala přeplatek ve výši 11.710,81 Kč), Navrhovatel tedy uhradil Instituci celkem částku 122.462,19 Kč (134.173 Kč - 100 Kč + 100 Kč - 11.710,81 Kč);
- c) dne 22. 8. 2018 Navrhovatel a Instituce uzavřeli Smlouvu o úvěru 2, na základě které Instituce poskytla Navrhovateli úvěr ve výši 30.000 Kč;
- d) Navrhovatel na Smlouvu o úvěru 2 uhradil Instituci dne 29. 10. 2018 částku 3.280 Kč, dne 23. 11. 2018 částku 1.640 Kč, dne 18. 3. 2019 částku 2.000 Kč, dne 16. 4. 2019 částku 2.000 Kč, dne 15. 5. 2019 částku 2.000 Kč a dne 13. 6. 2019 částku 39.637 Kč (dne 4. 7. 2019 Instituce proti úvěrovému účtu zaúčtovala poplatek ve výši 100 Kč označený jako „PP - poplatek za přeplatek“, který ve stejný den na tento účet opět připsala a současně na běžný účet Navrhovatele č. ■ odeslala přeplatek ve výši 50,69 Kč), Navrhovatel tedy uhradil Instituci celkem částku 50.506,31 Kč (50.557 Kč - 100 Kč + 100 Kč - 50,69 Kč);

- e) Navrhovatel v dopise ze dne 22. 7. 2021, který doručil Instituci dne 10. 8. 2021, vznesl námitku neplatnosti Smluv o úvěru, protože Instituce před uzavřením Smluv o úvěru neposoudila jeho úvěruschopnost a vyzval Instituci, aby mu vydala bezdůvodné obohacení z nich (dále jen „Výzva k nápravě“).

7.3 Návrh na určení vs. návrh na plnění

Podle § 24 zákona o finančním arbitrovi se v řízení před finančním arbitrem postupuje podle zákona o finančním arbitrovi a podle správního řádu, nestanoví-li zákon o finančním arbitrovi jinak. Zákon o finančním arbitrovi pravidla pro rozhodování o návrzích na určení nebo na plnění neupravuje, proto se použije úprava správního řádu, kde podle § 142 odst. 1 správního řádu platí, že *„[s]právní orgán v mezích své věcné a místní příslušnosti rozhodne na žádost každého, kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv, zda určitý právní vztah vznikl a kdy se tak stalo, zda trvá, nebo zda zanikl a kdy se tak stalo“*. Podle § 142 odst. 2 správního řádu finanční arbitr nepostupuje podle § 142 odst. 1 správního řádu tehdy, jestliže *„může otázku jeho vzniku, trvání nebo zániku řešit v rámci jiného správního řízení“*.

Protože je rozhodnutí finančního arbitra přezkoumatelné soudem, nikoli v režimu přezkumu správního rozhodnutí podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, ale v režimu zvláštního přezkumu podle části páté občanského soudního řádu, posuzuje finanční arbitr „nezbytnost“ určovacího návrhu analogicky „naléhavému právnímu zájmu“ k určovací žalobě ve smyslu § 80 občanského soudního řádu, který stanoví *„[u]rčení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem“*.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5054/2008, že *„[n]aléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je dán zejména tehdy, kdy by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým. Jestliže však k porušení práva již došlo, a je tedy možno žalovat na splnění povinnosti, která z porušení práva vyplývá, nemá preventivní ochrana poskytovaná jinak podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. žádného smyslu. Proto žaloba domáhající se určení podle tohoto ustanovení nemůže být zpravidla opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř. Vyslovený předpoklad však nelze chápat obecně. Prokáže-li žalobce, že má právní zájem na tom, aby bylo určeno určité právo nebo právní poměr, přestože by mohl žalovat přímo na splnění povinnosti, nelze mu určovací žalobu odeprít. Za nedovolenou - při možnosti žaloby na plnění - lze považovat určovací žalobu jen tam, kde by nesloužila potřebám praktického života, nýbrž by vedla jen ke zbytečnému rozmnožování sporů. Jestliže se určením, že tu právní vztah nebo právo je či není, vytvoří pevný právní základ pro právní vztahy účastníků sporu (a předejde se tak žalobě o plnění), nebo jestliže žaloba na plnění neřeší a ani nemůže řešit celý obsah a dosah sporného právního vztahu nebo práva, je určovací žaloba přípustná i přesto, že je možná také žaloba na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř.“*

Dále pak v rozhodnutí ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1734/2013, Nejvyšší soud dovodil, že *„[ž]aloba na určení je preventivního charakteru a má místo jednak tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak, jednak v případech, v nichž určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihuje obsah a povahu příslušného právního vztahu a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků. Tyto funkce určovací žaloby korespondují právě s podmínkou naléhavého právního zájmu; nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude ani naléhavý právní zájem na takovém určení. Přitom příslušné závěry se vážou nejen k žalobě na určení jako takové, ale také k tomu, jakého konkrétního určení se žalobce domáhá (v souzené věci se žalobce nedomáhal určení neexistence závazkového právního vztahu*

/práva/, ale určení neplatnosti smlouvy). Určovací žaloby slouží potřebám praktického života a nemohou vést ke zbytečnému rozmnožování sporů. Naléhavý právní zájem na požadovaném určení je proto současně dán jen tehdy, jestliže je (objektivně vzato) způsobilé odstranit stav právní nejistoty žalobce nebo ohrožení jeho práva. Pomocí určovací žaloby nelze řešit otázky, které mají význam jen pro jiné – dosud nezahájené nebo již probíhající – řízení (v němž je lze řešit jako předběžné otázky) nebo které mají být podle zákona řešeny v jiném řízení“.

Protože samotný návrh na plnění řeší celý obsah a dosah sporných závazků (vydání bezdůvodného obohacení Instituce ze Smluv o úvěru za období trvání závazků z těchto smluv), nemá finanční arbitr za to, že by pro uplatnění práv Navrhovatele ze Smluv o úvěru bylo nezbytné, aby finanční arbitr určil ve výroku nálezu, že Smlouvy o úvěru jsou neplatné. Otázka neplatnosti Smluv o úvěru je totiž předběžnou otázkou k posouzení nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení Instituce z těchto smluv, přičemž jak tuto otázku finanční arbitr zodpověděl, se z odůvodnění tohoto nálezu jasně a jednoznačně podává.

7.4 Promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení

Podle § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru 2016, na který se Instituce ve své námitce promlčení odvolává, platí, že „poskytne-li poskytovatel spotřebiteli spotřebitelský úvěr v rozporu s § 86 odst. 1 větou druhou, je smlouva neplatná. Spotřebitel může uplatnit námitku neplatnosti v tříleté promlčecí lhůtě běžící ode dne uzavření smlouvy. Spotřebitel je povinen vrátit poskytnutou jistinu spotřebitelského úvěru v době přiměřené jeho možnostem“.

V této souvislosti však finanční arbitr již Instituci odkazuje na závěry Soudního dvora Evropské unie v rozsudku ze dne 5. 3. 2020 ve věci C-679/18 OPR-Finance s.r.o. (dále jen „Rozsudek SDEU“), že „[č]lánky 8 a 23 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS musí být vykládány v tom smyslu, že vnitrostátnímu soudu ukládají, aby z úřední povinnosti zkoumal, zda došlo k porušení předsmuvní povinnosti věřitele stanovené v článku 8 této směrnice, tj. povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele, a vyvodil důsledky, které z porušení této povinnosti vyplývají ve vnitrostátním právu, za podmínky, že sankce splňují požadavky tohoto článku 23. Články 8 a 23 směrnice 2008/48 musí být rovněž vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní úpravě, podle níž se sankce za porušení předsmuvní povinnosti věřitele posoudit úvěruschopnost spotřebitele, tj. neplatnost úvěrové smlouvy ve spojení s povinností tohoto spotřebitele vrátit věřiteli poskytnutou jistinu v době přiměřené jeho možnostem, uplatní pouze za podmínky, že spotřebitel tuto neplatnost namítne, a to v tříleté promlčecí době“.

Ustanovení § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru 2016 proto musí být vykládáno v tom smyslu, že právo dovolat se neplatnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru se nepromlčuje ve lhůtě v něm stanovené a rozhodující orgán k neplatnosti smlouvy přihlédne kdykoli i bez návrhu spotřebitele.

Právo na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné úvěrové smlouvy již promlčení podléhá.

Zákon o spotřebitelském úvěru 2016 úpravu promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení neobsahuje. Občanský zákoník jako obecný předpis, promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení upravuje a rozlišuje subjektivní promlčecí lhůtu v délce trvání tři roky (§ 629 ve spojení s § 621 občanského zákoníku), která plyne od okamžiku nabytí vědomosti oprávněného o rozhodných okolnostech pro uplatnění práva, a objektivní promlčecí lhůtu v délce trvání deset let (§ 638 odst. 1 občanského zákoníku), která plyne pro každé plnění od jeho uskutečnění.

Podle § 619 odst. 1 občanského zákoníku platí, že „[j]jedná-li se o právo vymahatelné u orgánu veřejné moci, počne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé“. Podle odst. 2 přitom platí, že „[p]rávo může být uplatněno poprvé, pokud se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla“.

Podle § 621 občanského zákoníku platí, že „[o]kolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí lhůty u práva na vydání bezdůvodného obohacení zahrnují vědomost, že k bezdůvodnému obohacení došlo, a o osobě povinné k jeho vydání“.

Důvodová zpráva k § 619 občanského zákoníku odkazuje na předchozí právní úpravu promlčení (konkrétně na § 101 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a § 391 a § 398 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů), když vysvětluje, že „promlčecí lhůta počíná běžet ode dne, kdy právo mohlo být poprvé uplatněno u příslušného orgánu veřejné moci“, přičemž „právo lze poprvé uplatnit, pokud se oprávněná osoba dozví o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, tedy pokud se dozví o vzniku nebo existenci svého práva i osobě, proti které má být právo uplatněno. Zároveň se nezamýšlí poskytovat ochranu osobě, která se z nedbalosti o svá práva nestará. Proto se navrhuje stanovit alternativně počátek běhu promlčecí lhůty objektivně dobou, kdy se oprávněná osoba o okolnostech podstatných pro uplatnění práva dozvědět měla a mohla. Také německá úprava stanoví v § 199 odst. 1 BGB počátek běhu promlčecí lhůty alternativně. V našem právu tak již dnes činí § 398 obč. z. Může dojít k tomu, že se oprávněná osoba dozví o svém právu a okolnostech, jejichž znalost je potřebná pro jeho uplatnění, i dříve než jak by se stalo podle objektivního hlediska, leč může k tomu dojít i později“.

Nejvyšší soud ve vztahu k obdobné úpravě promlčení práva na náhradu škody v § 619 ve spojení s § 620 občanského zákoníku v rozsudku ze dne 28. 5. 2020, sp. zn. 25 Cdo 1510/2019, dovodil, že „[u]rčení, kdy se oprávněný o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty objektivně dozvědět měl a mohl, závisí na okolnostech případu, přičemž je u něj předpokládáno vynaložení obvyklé míry pozornosti, pečlivosti i opatrnosti“.

Smyslem úpravy posuzování úvěruschopnosti spotřebitele je mj. i ochrana spotřebitelů před jejich vlastním neúměrným zadlužováním. Je proto povinností Instituce, aby jako profesionál s odbornou péčí posoudila, zda Navrhovatel bude schopen splatit jím požadovaný úvěr.

I Soudní dvůr Evropské unie ve svém rozsudku ze dne 27. 3. 2014, LCL Le Crédit Lyonnais SA, C-565/12, akcentoval, že povinnost věřitele posoudit úvěruschopnost dlužníka je podstatou skutečné ochrany spotřebitele před riziky nadměrného zadlužení a platební neschopnosti a přispívá tak k uskutečnění cíle směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/48/ES (bod 42 a 43), která byla do českého právního řádu implementována právě zákonem o spotřebitelském úvěru 2016, resp. dříve též zákonem č. 145/2010 Sb.

Finanční arbitr při posuzování sporu a jeho rozhodnutí musí vycházet mimo jiné i z rozhodovací praxe Soudního svora Evropské unie, jak opakovaně potvrzuje Ústavní soud České republiky, když například v nálezu ze dne 10. 12. 2020, sp. zn. II. ÚS 2522/19, vyslovil, že „Ústavní soud klade na obecné soudy požadavek jak na aplikaci unijního práva, tak na tzv. eurokonformní výklad vnitrostátního právního řádu, který vychází nejen z textu relevantní unijní právní úpravy, ale i z interpretačních závěrů, které k ní zaujaly k tomu kompetentní unijní instituce, zejména Soudní dvůr, resp. SDEU [srov. např. nálezy sp. zn. III. ÚS 1996/13 ze dne 16. 7. 2015 (N 130/78 SbNU 57); nálezy sp. zn. I. ÚS 387/20 ze dne 26. 5. 2020 aj.], neboť tento požadavek vyplývá z čl. 1 odst. 2 Ústavy i čl. 10 Ústavy. Na požadavku aplikace unijního práva tam, kde je přímo závazné, a interpretace vnitrostátního práva tam, kde unijní právo přímo závazné není (typicky z důvodu neuplynutí lhůty pro implementaci směrnice), je přímo postaven i unijní právní řád (...) Požadavky unijního práva

Ize s notnou mírou zjednodušení formulovat tak, že primární je povinnost použít přímo aplikovatelné unijní právo, následuje přiznání tzv. přímého účinku řádně a včas neimplementovaným aktům sekundárního práva tam, kde jsou pro to splněny všechny podmínky (...) nepřímý účinek aktů sekundárního práva (tzv. eurokonformní výklad vnitrostátního právního řádu v souladu se směrnicí, která z nějakého důvodu není vymahatelná tak, jak by odpovídalo jejímu účelu (...)) a odpovědnost státu za újmu tam, kde nelze aplikovat unijní právo přímo, ani využít přímého či nepřímého účinku (...) Povinnost eurokonformního výkladu, která je v nynější věci relevantní, (...) se však nevyčerpává tzv. nepřímým účinkem směrnic. Jde o zcela obecnou povinnost respektovat při výkladu vnitrostátního práva právo unijní, a to včetně jeho interpretace provedené k tomu kompetentními orgány, zejména SDEU. To ostatně vyplývá již z čl. 19 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii, podle nějž SDEU zajišťuje dodržování práva při výkladu a provádění smluv“.

Stejně tak Soudní dvůr Evropské unie zdůrazňuje povinnost vnitrostátních soudů, tedy i finančního arbitra, při rozhodování sporu vykládat právní předpisy tzv. eurokonformně, když například v Rozsudku SDEU, bod 41 – 43, konstatoval, že „... je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora jsou vnitrostátní soudy při použití vnitrostátního práva povinny vykládat vnitrostátní právo v co největším možném rozsahu ve světle znění a účelu směrnice 2008/48, aby dosáhly výsledku jí zamýšleného, a tudíž i souladu s čl. 288 třetím pododstavcem SFEU. Tato povinnost konformního výkladu vnitrostátního práva je totiž inherentní systému Smlouvy o FEU v tom, že umožňuje, aby vnitrostátní soudy v rámci svých pravomocí zajistily plnou účinnost unijního práva při rozhodování o sporech, které jim byly předloženy (rozsudek ze dne 21. dubna 2016, Radlinger a Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, bod 79). Soudní dvůr již mimoto mnohokrát rozhodl, že zásada konformního výkladu vyžaduje, aby vnitrostátní soudy učinily vše, co spadá do jejich pravomocí, s tím, že vezmou v úvahu veškeré vnitrostátní právo a použijí metody výkladu jím uznané, aby zajistily plnou účinnost dotčené směrnice a došli k výsledku, který by byl v souladu s cílem sledovaným touto směrnicí (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 24. ledna 2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, bod 27 a citovaná judikatura). Je třeba dodat, že vnitrostátní soudy, včetně soudů rozhodujících v posledním stupni, musí případně změnit ustálenou vnitrostátní judikaturu, vychází-li tato judikatura z výkladu vnitrostátního práva, který je neslučitelný s cíli směrnice (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 5. září 2019, Pohotovost', C-331/18, EU:C:2019:665, bod 56 a citovaná judikatura)“.

K posuzování úvěruschopnosti pak Nejvyšší správní soud dovodil, že „zákon o spotřebitelském úvěru klade velký důraz na ochranu spotřebitelů před neodpovědným zadlužováním, které je v současnosti závažným společenským problémem, jehož řešení patrně nelze ponechat pouze na odpovědnosti samotných dlužníků. K řešení tohoto problému tak mají věřitelé přispět tím, že budou před uzavřením úvěrových smluv pečlivě zkoumat schopnost spotřebitele úvěr splácet, a eliminovat tak možné tendence spotřebitelů zkruslovat své majetkové poměry ve snaze získat spotřebitelský úvěr, bez ohledu na předchozí uvážení o svých schopnostech jej splácet. Jedná se tedy o právní úpravu orientovanou na ochranu spotřebitele, jakožto slabší smluvní strany, která s sebou nese naopak větší zatížení povinnostmi na straně podnikatele – zde poskytovatele spotřebitelského úvěru“ (srov. rozhodnutí ze dne 1. 4. 2015, sp. zn. 1 As 30/2015).

Je zákonnou povinností věřitele, aby před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru posoudil úvěruschopnost dlužníka s odbornou péčí, a to „na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací získaných od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů“ (§ 86 odst. 1 věta první ve spojení s § 75 zákona o spotřebitelském úvěru 2016). O tom, jaké všechny informace a doklady bude požadovat, je věřitel povinen spotřebitele v předstihu informovat, a to v listinné podobě, na trvalém nosiči dat nebo zveřejněním na

svých webových stránkách (§ 84 odst. 1 ve spojení s § 92 odst. 1 písm. f) zákona o spotřebitelském úvěru 2016).

Poskytovatel při posouzení úvěruschopnosti spotřebitele posuzuje zejména schopnost spotřebitele splácet sjednané pravidelné splátky spotřebitelského úvěru, a to na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele a způsobu plnění dosavadních dluhů (§ 86 odst. 2 věta první zákona o spotřebitelském úvěru 2016).

Spotřebitel je povinen věřiteli poskytnout úplné a pravdivé informace a v případě potřeby je doplnit či dále vysvětlit, a věřitel je povinen si obdržené informace ověřit, z dokladů předložených spotřebitelem nebo z dalších nezávislých zdrojů (§ 84 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru 2016).

Věřitel tedy žádá spotřebitele o informace a doklady, stejně tak si další informace obstarává jinak, například z interních či externích databází či dotazem na třetí osoby (zaměstnavatel, pronajímatel apod.).

Věřitel by měl se spotřebitelem uzavřít smlouvu o spotřebitelském úvěru pouze v případě splnění povinnosti posoudit úvěruschopnost a jejího kladného vyhodnocení (§ 86 odst. 1 věta druhá zákona o spotřebitelském úvěru 2016). V případě negativního vyhodnocení úvěruschopnosti spotřebitele, věřitel žádost spotřebitele o úvěr odmítne a bez zbytečného odkladu ho o tom vyrozumí (§ 89 zákona o spotřebitelském úvěru 2016).

Zároveň platí předpoklad jednání podnikatele s odbornou péčí, když „[k]do se veřejně nebo ve styku s jinou osobou přihlásí k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu, dává tím najevo, že je schopen jednat se znalostí a pečlivostí, která je s jeho povoláním nebo stavem spojena. Jedná-li bez této odborné péče, jde to k jeho tíži.“ (§ 5 odst. 1 občanského zákoníku) a poctivého jednání, když „[m]á se za to, že ten, kdo jednal určitým způsobem, jednal poctivě a v dobré víře“ (§ 7 občanského zákoníku).

Finanční arbitr dovozuje, že průměrně pozorný, pečlivý a obezřetný spotřebitel před podáním žádosti o úvěr nejprve sám (s ohledem na své znalosti a zkušenosti) zváží, zda úvěr skutečně potřebuje a zda bude schopen a ochoten ho splácet, a proto přistupuje k uzavření úvěru v dobré víře, že „je úvěruschopný“. Takový spotřebitel v době, kdy uzavírá s věřitelem smlouvu o spotřebitelském úvěru, které předcházelo sdělení informací a předložení vyžádaných podkladů spotřebitelem věřiteli, tak rozumně předpokládá, že věřitel svou zákonnou povinnost splnil.

Pro počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty předpokládá současná právní úprava buď skutečnou vědomost oprávněného o rozhodných okolnostech, nebo objektivní existenci takových skutečností, ze kterých by si oprávněný měl a mohl učinit úsudek o vzniku bezdůvodného obohacení.

Judikatura českých soudů k tomu dodává, že právní posouzení skutkových okolností není pro vědomost ohledně vzniku bezdůvodného obohacení rozhodné (např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2008, sp. zn. 28 Cdo 1840/2008).

Oproti tomu, Soudní dvůr Evropské unie při posuzování promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné úvěrové smlouvy zdůrazňuje prokazatelnou vědomost spotřebitele o vadách smlouvy i jejich důsledcích, tedy vědomost o skutkových okolnostech způsobujících neplatnost smlouvy, ale i vědomost ohledně právního hodnocení, když odmítá taková ustanovení zákona, která by vedla k promlčení práva „i v případě, že spotřebitel není schopen sám posoudit, zda je smluvní ujednání zneužívající, nebo nevěděl o zneužívající povaze dotčeného smluvního ujednání“, jinými slovy pakliže spotřebitel o vadném ujednání nevěděl vůbec nebo o něm sice věděl, ale nebyl schopen sám bez pomoci vyhodnotit, že je takové ujednání vadné (srov. rozsudek ze dne 22. 4. 2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, bod 60 a 61, ve kterém se Soudní dvůr Evropské unie zabýval promlčením práva na vydání

bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy z důvodu zneužívajících smluvních ujednání a ujednání v rozporu s požadavky směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/48/ES).

Soudní dvůr Evropské unie v tomto rozhodnutí dále konstatuje, že je v rozporu s cílem a účelem směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/48/ES, aby se spotřebiteli bez jeho skutečné vědomosti ohledně vad smlouvy (v posuzovaném případě vědomosti o porušení povinnosti) cokoli promlčelo dříve, než skončí platnost smlouvy, když „*úvěrové smlouvy, jako je smlouva dotčená ve věci v původním řízení, jsou obecně plněny po dlouhou dobu, a pokud je tedy událostí, která vede k počátku běhu tříleté promlčecí lhůty, jakákoli platba uskutečněná dlužníkem, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu, nelze vyloučit, že přinejmenším u části uskutečněných plateb dojde k promlčení ještě před tím, než skončí platnost dotčené smlouvy, takže takový režim promlčení může spotřebitele systematicky zbavovat možnosti domáhat se vrácení plateb uskutečněných na základě smluvních ujednání, která jsou v rozporu s uvedenými směrnicemi*“ (Profi Credit Slovakia, C-485/19, bod 63).

Soudní dvůr Evropské unie tak v zásadě odmítá aplikaci tzv. objektivní promlčecí lhůty, jak ji zná český právní řád, v případech promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení vzniklého z neplatnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru, nebo jejích jednotlivých smluvních ujednání, uzavřené v režimu zákona o spotřebitelském úvěru 2016.

Nutno podotknout, že Soudní dvůr Evropské unie tyto závěry (nutná vědomost spotřebitele o skutkových okolnostech včetně porozumění následkům) vyslovil v situaci, kdy již vyhotovení smlouvy o spotřebitelském úvěru obsahovalo zneužívající smluvní ujednání a RPSN v nesprávné výši, spotřebiteli tedy mohly být rozhodné skutečnosti známy již v okamžiku uzavření smlouvy.

Oproti tomu v tomto sporu Navrhovatele s Institucí vlastní text smlouvy o spotřebitelském úvěru o možném porušení zákona nijak nevypovídá, když naopak nasvědčuje tomu, že zákon jejím uzavřením porušen nebyl (protože v souladu se zákonem věřitel se spotřebitelem uzavře smlouvu o spotřebitelském úvěru pouze v případě kladného vyhodnocení jeho schopnosti splácet závazek z takové smlouvy).

Spotřebitel tak může nabýt vědomost o rozhodných skutečnostech pro uplatnění práva na vydání bezdůvodného obohacení až v průběhu trvání smluvního vztahu. Rovněž Ústavní soud ve svém rozhodnutí ze dne 10. 5. 2022, sp. zn. III. ÚS 2127/21 (dále jen „Nález ÚS“), poznamenal, že „*kdyby stěžovatel věděl o tom, že se vedlejší účastnice na jeho úkor bezdůvodně obohacuje, smlouvu by buď ani neuzavřel, nebo by od ní hned odstoupil, anebo by pojistné dobrovolně neplatil ... případně by podnikl jiné kroky proti pokračování v bezdůvodném obohacování vedlejší instituce*“ (poznámka finančním arbitra – Ústavní soud posuzoval počátek běhu subjektivní promlčecí doby u práva na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy o investičním životním pojištění z důvodu nesjednání pojištění, když závěr o neplatnosti smlouvy nebyl spotřebitel schopen sám bez pomoci učinit).

Spotřebitel musí mít k dispozici takové informace, na jejichž základě dovodí, že věřitel porušil v jeho konkrétním případě svou povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele s odbornou péčí nebo že ji neposoudil vůbec, že následkem porušení této povinnosti je absolutní neplatnost smlouvy o spotřebitelském úvěru, a tedy i vznik bezdůvodného obohacení jedné nebo obou smluvních stran neplatné smlouvy (podle toho, zda došlo jak k vyplacení jistiny věřitelem, tak úhradě jedné či více splátek dlužníkem).

Ústavní soud v citovaném Nálezu ÚS k promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení doplnil, že „*[r]ozpoznat kritérium bezdůvodnosti však nutně vyžaduje i úvahu, kterou je možno z určitého pohledu hodnotit jako právní. Jestliže stěžovatel poskytoval dobrovolně vedlejší účastnici finanční plnění podle neplatné smlouvy, musel vědět o tom, že se vedlejší*

účastnice obohacuje, z ničeho však již neplyne, že by měl nebo musel vědět, že se obohacuje bezdůvodně. Nejde tedy o to, že by stěžovatel měl znát právní kvalifikaci platnosti smlouvy v odborném slova smyslu, ale o to, že aby vůbec věděl (ať právně či laicky), že se na jeho úkor vedlejší účastnice obohacuje bezdůvodně, musel by přinejmenším tušit, že je se smlouvou něco v nepořádku. To je však běžná skutková okolnost, podléhající dokazování (je-li sporná), o jejímž časovém určení nevypovídají ani uzavření smlouvy, ani platby pojistného. Ty naopak svědčí spíše o tom, že stěžovatel měl přinejmenším po určitou dobu trvání smluvního poměru za to, že je smlouva v pořádku (tj. z pohledu soudu – že je platná). Lze učinit dílčí závěr, že nemůže zároveň platit, že subjektivní vědomost o bezdůvodném obohacení spadá vjedno s objektivní – hypotetickou možností stěžovatele své právo dovodit. Tím se rozdíl mezi účelem subjektivní a objektivní promlčecí doby stírá. „Mechanický“ odkaz soudů na judikaturu, podle níž vědomost stěžovatele o existenci bezdůvodného obohacení a odpovědnosti vedlejší účastnice z něj, je ve skutečnosti vědomostí o okolnostech, z nichž lze na bezdůvodnost obohacení čistě teoreticky usoudit, je proto projevem neústavní libovůle a formalismu.“

Průměrný spotřebitel se objektivně nemůže dozvědět rozhodné skutkové okolnosti týkající se porušení povinnosti věřitele posoudit úvěruschopnost dříve, než mu tyto informace sdělí sám věřitel nebo než je věřitel poskytne třetímu subjektu, například v průběhu soudního či jiného řízení, v jehož rámci se s nimi spotřebitel seznámí, anebo v případě zjevného porušení povinnosti věřitele posoudit úvěruschopnost, kdy je možné již z podkladů předložených samotným spotřebitelem jednoduše dovodit, že nebylo v silách spotřebitele poskytnutý úvěr splácet, lze připustit jako rozhodný okamžik např. poradu s právníkem, který pro spotřebitele zpracuje předžalobní upomínku nebo výzvu k nápravě. Finanční arbitr má za to, že průměrný spotřebitel není schopen sám bez pomoci vyhodnotit, zda je úvěruschopný či nikoli (resp. v době žádosti o úvěr předpokládá, že na úvěr má, jinak by o něj nežádal), v opačném případě by byla povinnost věřitele posoudit jeho úvěruschopnost nadbytečná.

Skutečnost, že se spotřebitel může dozvědět rozhodné okolnosti vzniku bezdůvodného obohacení až v průběhu soudního řízení, připouští i Nejvyšší soud, když ve svém rozsudku ze dne 5. 4. 2017, sp. zn. 28 Cdo 2373/2016, konstatoval, že „byla-li nabyta majetková hodnota v souladu s kontraktem stíženým absolutní neplatností, odvíjí se běh promlčecí doby se subjektivně určeným počátkem upravené v § 107 odst. 1 obč. zák. od okamžiku, kdy se ochuzený dozvěděl o skutečnostech, jež uvedenou neplatnost zakládají (...) Schopnost ochuzeného relevantní fakta právně kvalifikovat naproti tomu rozhodná není (...) Je zajisté dobře myslitelné, že teprve v průběhu určitého soudního řízení vyjdou najevo okolnosti, z nichž bude smluvní strana moci dovodit, že smlouva, na níž má účast, nebyla uzavřena platně. S ohledem na nezávažnost povědomí účastníka o přesném právním hodnocení určujících skutečností však není přiléhavé, aby byl v souvislostech řešeného případu počátek subjektivní promlčecí doby připínán k okamžiku, kdy soud z dotčeného skutkového stavu příslušné právní konsekvence dovodil tím, že neplatnost sporného právního úkonu v odůvodnění pravomocného rozhodnutí výslovně konstatoval.“

Nejvyšší soud současně vyložil, že pokud účastník námitku neplatnosti smlouvy vznese až v průběhu soudního řízení (například na svoji obranu proti žalobě), nemusí závěr o tom, že se o důvodech neplatnosti dozvěděl až v rozhodnutí vydaném v témže řízení obstát, když „V kontextu řešené věci pak bylo třeba vyzdvihnout, že v rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 10. 11. 2010, č. j. 28 C 216/2008-144, jehož datum právní moci odvolací soud v přezkoumávané kauze pokládal za rozhodné pro stanovení počátku subjektivní promlčecí doby, se uvádí, že nynější žalobkyně (tehdy v pozici žalované) se bránila „zejména námitkou neplatnosti nájemní smlouvy z důvodu nedostatku předchozího souhlasu obecního úřadu“. Tento poznatek prima facie oslaboval pravděpodobnost eventuality, že by skutečnosti činící zmíněnou smlouvu neplatnou daná účastnice seznala teprve z výsledného rozsudku.“

Soudní dvůr Evropské unie ve své rozhodovací praxi opakovaně dovozuje, že ačkoli si lze počátek běhu promlčecí lhůty práva na vydání bezdůvodného obohacení z neplatného smluvního ujednání či smlouvy představit v různých okamžicích - okamžik uzavření smlouvy v případě vad smlouvy seznatelných z textu smlouvy (rozsudek ze dne 16. 7. 2020, CaixaBank SA, C-224/19, zejména body 90-91), „splnění“ smlouvy (rozsudek ze dne 9. 7. 2020, SC Raiffeisen Bank SA, C-698/18, bod 73) či jakýkoli okamžik mezi tím, vždy je nutná prokazatelná vědomost spotřebitele o důvodech neplatnosti (již citovaný rozsudek ve věci Profi Credit Slovakia, C-485/19, body 60-63).

Finančnímu arbitrovi vzhledem k povaze povinnosti posoudit úvěruschopnost, jak ji popsal výše, a vzhledem ke skutkovým okolnostem tohoto případu, nemůže jinak než uzavřít, že nemá prokázáno, že by Navrhovatel měl, příp. mohl mít, skutečnou vědomost o porušení povinnosti poskytovatele úvěru v době před sepsáním Výzvy k nápravě.

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů dovozuje, že Navrhovatel skutečnou vědomost o okolnostech způsobujících neplatnost Smluv o úvěru nabyl až při sepsání Výzvy k nápravě.

Navrhovateli tedy nemohla marně uplynout tříletá subjektivní promlčecí lhůta, když až dnem sepsání Výzvy k nápravě, tj. dne 22. 7. 2021, se Navrhovatel prokazatelně dozvěděl o okolnostech rozhodných pro vznik práva na vydání bezdůvodného obohacení a v tuto dobu byl i schopen pochopit jejich následky. Teprve od této doby tak Navrhovateli počala běžet subjektivní promlčecí lhůta.

Pro objektivní promlčecí dobu platí, že běží pro každé dílčí plnění samostatně (§ 623 věta první občanského zákoníku). V případě bezdůvodného obohacení spočívajícího v úhradě jednotlivých splátek úvěru na základě neplatné smlouvy tedy objektivní promlčecí doba běží od okamžiku přijetí jednotlivé splátky věřitelem. Jelikož Navrhovatel uhradil Instituci první splátku úvěru dne 15. 5. 2018 (a všechny ostatní až poté), neuplynula ani objektivní promlčecí doba, jak ji předpokládá občanský zákoník, pokud by ji bylo možné ve světle rozhodovací praxe Soudního dvora Evropské unie vůbec aplikovat (Profi Credit Slovakia, C-485/19).

Finanční arbitr proto uzavírá, že právo Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení ze Smluv o úvěru tak není promlčené.

7.5 Posouzení úvěruschopnosti obecně

Podle § 86 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru 2016 platí, že „[p]oskytovatel před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru nebo změnou závazku z takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru posoudí úvěruschopnost spotřebitele na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací získaných od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů. Poskytovatel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele vyplývá, že nejsou důvodné pochybnosti o schopnosti spotřebitele spotřebitelský úvěr splácet“, když podle odst. 2 téhož ustanovení „[p]oskytovatel při posouzení úvěruschopnosti spotřebitele posuzuje zejména schopnost spotřebitele splácet sjednané pravidelné splátky spotřebitelského úvěru, a to na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele a způsobu plnění dosavadních dluhů“, přičemž podle § 75 tohoto zákona je poskytovatel úvěru „povinen provozovat svou činnost s odbornou péčí“.

V důvodové zprávě předkladatel návrhu zákona o spotřebitelském úvěru 2016 výslovně vysvětlil, že poskytovatel je „povinen posoudit úvěruschopnost spotřebitele s odbornou péčí. Posouzení úvěruschopnosti přitom směřuje ke schopnosti spotřebitele pravidelně sjednaný spotřebitelský úvěr splácet, a to s důrazem na příjmy a výdaje spotřebitele. Věřitel je při posouzení úvěruschopnosti povinen vzít v potaz jak stávající situaci klienta, zejména jeho příjmy i výdaje, tak i skutečnosti, které lze na základě informací dostupných v době před

uzavřením smlouvy s vysokou mírou pravděpodobnosti očekávat (např. předpokládaný příjem z projednávaného dědického řízení, prodeje nemovitosti, auta, pojistného plnění atp.). Důraz při posouzení úvěruschopnosti je přitom kladen na poměr mezi příjmy a výdaji spotřebitele a na posouzení toho, zda spotřebiteli zbude po vynaložení běžných výdajů měsíčně taková částka, jaká je potřeba pro splácení úvěru“.

Ustanovení § 86 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru 2016 nelze vykládat jinak, než že se vztahuje na veškeré spotřebitelské úvěry, které svým právním režimem spadají pod zákon o spotřebitelském úvěru 2016. Ohledně samotného posouzení úvěruschopnosti je pak nutno vycházet z premisy, že posoudit úvěruschopnost je nutné nejen před uzavřením samotné smlouvy o spotřebitelském úvěru, ale současně při každém významném navýšení celkové výše tohoto úvěru. Samotné posouzení úvěruschopnosti pak musí vycházet z nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací získaných od spotřebitele (tj. nikoli jeho tvrzení, protože pouhá tvrzení spotřebitele nelze jednoznačně považovat za dostatečné a spolehlivé informace, aniž by byly jakkoli doloženy). Až v případě, že poskytovatel spotřebitelského úvěru informace získané od spotřebitele vyhodnotí jako nedostatečně důvěryhodné, je zde dána možnost nahlédnout i do databází umožňujících posouzení úvěruschopnosti spotřebitele, zpravidla tedy půjde o bankovní a nebankovní registr klientských informací.

Pokud poskytovatel poruší svoji povinnost posoudit s odbornou péčí úvěruschopnost spotřebitele, podle § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru 2016 „*je smlouva neplatná*“.

Podle § 78 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru 2016 platí, že „*[p]oskytovatel a zprostředkovatel při poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru pořizují dokumenty nebo jiné záznamy v rozsahu, který je nezbytný pro hodnověrné osvědčení řádného plnění jejich povinností stanovených tímto zákonem*“, přičemž podle odst. 2 písm. b) stejného ustanovení „*[p]oskytovatel při plnění povinnosti podle odstavce 1 uchovává zejména dokumenty nebo jiné záznamy týkající se posuzování úvěruschopnosti spotřebitele, včetně údajů o spotřebiteli, které poskytl do databáze podle § 88 odst. 1*“. Podle důvodové zprávy k zákonu o spotřebitelském úvěru 2016 „*[p]ovinnost uchovávat dokumenty a záznamy (v písemné nebo elektronické podobě, podobu zákon neurčuje) je důležitá jak pro výkon dohledu nad poskytovateli, tak pro případné spory se spotřebiteli*“.

Při získávání relevantních informací za účelem posouzení úvěruschopnosti spotřebitele by měl věřitel vycházet jak z informací poskytnutých spotřebitelem, tak z informací, které získá z jiných dostupných zdrojů při respektování principu přiměřenosti nejvýše v rozsahu nezbytně nutném pro splnění této své povinnosti při maximálním respektování spotřebitelových práv na ochranu jeho osobních údajů. Zároveň však musí věřitel získat takové informace o příjmech a výdajích spotřebitele, aby souhrn těchto informací nevzbuzoval pochybnosti o tom, že bude spotřebitel schopen bez obtíží splácet spotřebitelský úvěr. V případě pochybností o správnosti informací získaných od spotřebitele je věřitel povinen tyto informace dále prověřit, a to především doložením potřebných podkladů od spotřebitele, nahlédnutím do dlužnických databází apod.

Je zákonnou povinností věřitele takto získané informace shromáždit, vyhodnotit jejich dostatečnost a rozhodnout, zda a které informace je nezbytné dále ověřovat, popř. jejich znalost prohlubovat. Povinností věřitele je mj. nahlédnout i do databází shromažďujících informace o již existujících úvěrových vztazích spotřebitele, pokud lze ze shromážděných informací usuzovat, že spotřebitel již byl nebo stále je v jiném úvěrovém vztahu.

Je-li věřitelem banka, je na místě, aby při zkoumání výdajů spotřebitele věřitel hodnotil i informace z databází shromažďujících informace o nebankovních úvěrových vztazích; nebankovní věřitel pak může informace o spotřebitelových bankovních úvěrech získat např. s pomocí spotřebitele. Za dostatečné se považují pouze takové informace o příjmech

a výdajích spotřebitele, ze kterých je věřitel schopný získat objektivní obraz o jeho finanční situaci.

Schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr je třeba chápat jako situaci, kdy v závislosti na frekvenci splácení zbyde spotřebiteli v jeho osobním/domácím rozpočtu dostatek finančních prostředků na to, aby mohl za normálního běhu věcí bez problémů a omezení splácet splátku úvěru v předpokládané výši. Proto věřitel musí mimo jiné analyzovat spotřebitelův osobní/domácí rozpočet, a to jak stranu příjmů, tak stranu výdajů, a to vždy ve vztahu ke konkrétnímu žadateli o úvěr a informacím o jeho konkrétních příjmech ze zaměstnanecké či jiné činnosti, nákladech na bydlení, dopravu, domácnost nebo nezaopatřené děti, jakož i o dalších pravidelných výdajích spotřebitele (např. splátkách jiných úvěrů).

Analýza pouze některé ze stran rozpočtu sama o sobě k posouzení úvěruschopnosti nepostačuje, neboť např. ze samotné informace o čistých měsíčních příjmech spotřebitele není možné říci, zda bude schopen k úhradě splátek, když nejsou současně známy jeho ostatní výdaje. Věřitel musí také zohlednit rodinné postavení spotřebitele, tedy zda vyživuje další osoby apod. při posouzení běžných nákladů na domácnost. Při analýze výdajů domácnosti je nutno brát v potaz i nepravidelné výdaje (např. v souvislosti se začátkem školního roku), a je vhodné ponechat určitou rezervu i na možné další neplánované výdaje (např. potřeba nákupu nového elektrického spotřebiče). Splátky spotřebitelského úvěru by neměly být dopočítány jako přesný rozdíl mezi příjmy a výdaji spotřebitele, neboť v případě jakéhokoliv dalšího výdaje by bylo řádné splácení úvěru ohroženo.

Zákonodárce při implementaci směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (dále jen „Směrnice“) do českého právního řádu převzal dikci Směrnice ohledně ověřování úvěruschopnosti spotřebitelů před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru, tj. došlo k řádné transpozici směrnice přijaté v režimu tzv. maximální harmonizace, když podle článku 8 odst. 1 Směrnice „[č]lenské státy zajistí, aby před uzavřením úvěrové smlouvy věřitel posoudil úvěruschopnost spotřebitele na základě dostatečných informací získaných případně od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, na základě vyhledávání v příslušné databázi.“

Princip odpovědného úvěrování je zakotven již v bodu 26 preambule Směrnice, podle kterého „[p]ředeevším na rozšiřujícím se úvěrovém trhu je důležité, aby se věřitelé nepouštěli do nezodpovědného půjčování ani neposkytovali úvěry bez předchozího posouzení úvěruschopnosti, a členské státy by měly vykonávat nezbytný dohled s cílem předejít takovému jednání, a měly by pro tyto případy stanovit nezbytné prostředky k sankcionování věřitelů“, kteří by měli mít „povinnost kontrolovat v jednotlivých případech úvěruschopnost spotřebitele.“

Směrnice posouzením úvěruschopnosti tedy rozumí kromě získání údajů od spotřebitele také ověření těchto údajů.

Finanční arbitr odkazuje na závěry z rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ze dne 18. 12. 2014 ve věci C-449/13, CA Consumer Finance SA proti Ingrid Bakkaus (dále jen „Rozhodnutí SDEU C-449/13“), že „pouhá ničím nepodložená prohlášení spotřebitele nemohou být sama o sobě kvalifikována jako dostatečná, nejsou-li podepřena žádnými doklady“, když dále je možné, „aby bylo posouzení úvěruschopnosti spotřebitele provedeno jen na základě informací uvedených spotřebitelem, za podmínky, že tyto informace budou dostatečné a jeho pouhá prohlášení budou podpořena doklady“.

Podle Rozhodnutí SDEU C-449/13 tak neobstojí pouhá tvrzení spotřebitele, pokud nejsou tato tvrzení podpořena doklady k jejich prokázání. Ve smyslu Rozhodnutí SDEU C-449/13 tedy lze vycházet pouze z informací od spotřebitele, ale z takových, které jsou řádně

podloženy, není tedy pouze na úvaze věřitele, zda si nepodložená tvrzení spotřebitele bude samostatně posuzovat z hlediska jejich dostatečnosti bez nutnosti jejich doložení.

Finanční arbitr odkazuje zejména na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 20. 3. 2019, sp. zn. 33 Cdo 201/2018, které se vztahuje sice k právní úpravě zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru 2010“), ale lze je aplikovat i v případě právní úpravy zákona o spotřebitelském úvěru 2016, protože právní úprava povinnosti věřitele posoudit úvěruschopnost spotřebitele v zákoně o spotřebitelském úvěru 2010 a v zákoně o spotřebitelském úvěru 2016 je obdobná, když vychází ze Směrnice. Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí dovodil, že *„[v]ěřitel nedostojí povinnosti stanovené mu zákonem o spotřebitelském úvěru, tedy nepostupuje s odbornou péčí při posouzení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr, vyjde-li z objektivně nedoloženého osobního prohlášení dlužníka o jeho osobních, výdělkových a majetkových poměrech. Na tom nic nemění, že dlužník není evidován v databázích dlužníků. Již gramatickým a logickým výkladem § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru lze dovodit, že dostatečnými nejsou míněny informace získané toliko od spotřebitele. Odborná péče předpokládá údaje, které dlužník věřiteli uvedl, ověřit, resp. objektivně podložit. Nepochybně klíčová je i povinnost věřitele využívat veřejně dostupné informace, jakými jsou například státem publikované údaje o životním a existenčním minimu podle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, a o průměrných výdajích obyvatelstva (databáze Českého statistického úřadu), a tyto porovnávat se známými nebo od spotřebitele zjištěnými (ne pouze tvrzenými) informacemi o jeho příjmech a výdajích.“*

Tomu předcházelo i rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 4. 2015, sp. zn. 1 As 30/2015, kde Nejvyšší správní soud dovodil, že § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru 2010“, je třeba vykládat tak, že *„věřitel musí náležitě pečlivě zjišťovat schopnost spotřebitele splácet úvěr a požadovat doklady k jeho tvrzení. Je také nutno dovodit, že věřitel by měl úvěruschopnost dlužníka aktivně zjišťovat a prověřovat, nikoliv se spokojit pouze s jeho ničím nedoloženými prohlášeními. (...) postup stěžovatelky, která posuzovala úvěruschopnost spotřebitele pouze na základě jejich ničím nedoložených prohlášení, byl v rozporu s požadavkem zjištění schopnosti spotřebitele splácet úvěr s odbornou péčí ve smyslu § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru“*. Nejvyšší správní soud dále dovodil, že *„požadovanými doklady pro prokázání úvěruschopnosti spotřebitele mohou být např. potvrzení o zaměstnání a příjmu, výplatní pásky, výpis z bankovního účtu žadatele a podobně. Nejednalo by se tedy o opakovaná prohlášení téhož obsahu, jak uvádí stěžovatelka, neboť ta by skutečně byla nadbytečná. Mělo by jít o doklady vydané spotřebiteli třetí stranou, které budou objektivně a věrohodně vypovídat o spotřebitelově schopnosti dostát svým závazkům ze smlouvy o úvěru“*. Nejvyšší správní soud rovněž dovodil, že *„zákon o spotřebitelském úvěru klade velký důraz na ochranu spotřebitelů před neodpovědným zadlužováním, které je v současnosti závažným společenským problémem, jehož řešení patrně nelze ponechat pouze na odpovědnosti samotných dlužníků. K řešení tohoto problému tak mají věřitelé přispět tím, že budou před uzavřením úvěrových smluv pečlivě zkoumat schopnost spotřebitele úvěr splácet a eliminovat tak možné tendence spotřebitelů zkreslovat své majetkové poměry ve snaze získat spotřebitelský úvěr, bez ohledu na předchozí uvážení o svých schopnostech jej splácet. Jedná se tedy o právní úpravu orientovanou na ochranu spotřebitele, jakožto slabší smluvní strany, která s sebou nese naopak větší zatížení povinnostmi na straně podnikatele – zde poskytovatele spotřebitelského úvěru“*.

Závěry Nejvyššího správního soudu jsou tak v souladu i se závěry Nejvyššího soudu v rozsudku ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. 33 Cdo 2178/2018, podle kterého je správný závěr *„odvolacího soudu dovozující, že spokojila-li se žalobkyně s nedoloženým prohlášením žalovaného o jeho osobních, výdělkových a majetkových poměrech a nahlédnutím do*

registru dlužníků, nedostála povinnosti věřitele ve smyslu ustanovení § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru“.

S odkazem na toto rozhodnutí pak následně neplatnost úvěrové smlouvy dovozuje i Ústavní soud v rozhodnutí ze dne 26. 2. 2019, sp. zn. III. ÚS 4129/2018, když „poskytovatel úvěru, kdy dlužník je v postavení spotřebitele, má jednoznačnou povinnost prověřit spotřebitelovu schopnost plánovaný úvěr splatit“.

Přestože Nejvyšší správní soud, Nejvyšší soud i Ústavní soud ve shora citovaných rozhodnutích danou otázku posuzovaly z pohledu právní úpravy platné před nabytím účinnosti zákona o spotřebitelském úvěru 2016, konkrétně podle § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru 2010, lze bez dalších pochybností uvedené závěry vztáhnout i na úpravu podle zákona o spotřebitelském úvěru 2016, konkrétně na § 86 odst. 1 ve spojení s § 75 zákona o spotřebitelském úvěru 2016.

Obsah povinnosti jednat při posuzování úvěruschopnosti spotřebitele s odbornou péčí zákon o spotřebitelském úvěru 2016 neobsahuje. Právní pojem odborná péče je považován za tzv. neurčitý právní pojem, který se má vykládat v kontextu obecné právní úpravy i konkrétních skutkových okolností.

Odbornou péčí vymezoval v době před uzavřením Smluv o úvěru (pro účely těchto zákonů) např. § 2 odst. 1 písm. p) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, který stanoví, že odbornou péčí se rozumí „úroveň zvláštních dovedností a péče, kterou lze od podnikatele ve vztahu ke spotřebiteli rozumně očekávat a která odpovídá poctivým obchodním praktikám nebo obecným zásadám dobré víry v oblasti jeho činnosti“. Obdobně tento pojem definuje např. § 32 odst. 6 zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, který stanoví, že „[i]nvestiční zprostředkovatel poskytuje investiční služby s odbornou péčí. Poskytování investičních služeb investičním zprostředkovatelem s odbornou péčí zejména znamená, že investiční zprostředkovatel jedná kvalifikovaně, čestně a spravedlivě a v nejlepším zájmu zákazníků“. Stejně tak i podle § 76 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru 2016 „[p]oskytovatel a zprostředkovatel jedná čestně, transparentně a zohledňuje práva a zájmy spotřebitele“.

Odbornou péčí se tak v kontextu zákona o spotřebitelském úvěru 2016 rozumí korektiv jednání věřitele, které v tomto případě posoudí finanční arbitr, a zakládá se jak na objektivním hledisku, tj. na odborných znalostech a schopnostech, tak na hledisku subjektivním, spočívajícím v pečlivosti konkrétního věřitele.

Věřitel je tedy povinen vyžádat si od spotřebitele potřebné informace, aktivně opatřovat další přiměřené a objektivně zjistitelné informace o spotřebiteli a všechny získané informace řádně ověřit a vyhodnotit. Shodný názor co do povinnosti věřitele v rámci postupu s odbornou péčí ověřit tvrzení spotřebitele ostatně zastávají i obecné soudy.

7.6 Posouzení úvěruschopnosti Navrhovatele před uzavřením Smluv o úvěru

Finanční arbitr z dokumentu označeného:

- a) „Hodnocení klienta“ ze dne 26. 4. 2018 zjistil, že „Pravidelný čistý měsíční příjem Klienta“ činí „46 000“, „Druh příjmu Klienta“ je „zaměstnání“, „Celkem příjmy“ činí „46 000“, „Výdaje“ se skládají z položky „Klient (životní minimum)“ ve výši „3 410“, „Druhá osoba v domácnosti (částka na partnera): 0“, „Děti v domácnosti (počet+výdaje): 1; 2 000“, „Spoření (stavební spoření, penzijní pojištění, apod.): 0“, „Splátky (úvěry, zápůjčky leasing, výživné, hypotéky, apod.): 0“, „Splátky PROFÍ CREDIT Czech a.s.: 0“, „Bydlení (nájemné, inkaso)“ ve výši „2 600“, „Celkem výdaje“ činí „8 010“, „Rezerva: 1 000“, „volné zdroje (příjmy – výdaje): 36 990“;

- b) „Hodnocení klienta“ ze dne 22. 8. 2018 zjistil, že „Pravidelný čistý měsíční příjem Klienta“ činí „50 000“, „Druh příjmu Klienta“ je „zaměstnání“, „Celkem příjmy“ činí „50 000“, „Výdaje“ se skládají z položky „Klient (životní minimum)“ ve výši „3 410“, „Druhá osoba v domácnosti (částka na partnera): 0“, „Děti v domácnosti (počet+výdaje): 0; 0“, „Spoření (stavební spoření, penzijní pojištění, apod.): 0“, „Splátky (úvěry, zápůjčky leasing, výživné, hypotéky, apod.): 0“, „Splátky PROFI CREDIT Czech a.s.: 6 619“, „Bydlení (nájemné, inkaso)“ ve výši „1 300“, „Celkem výdaje“ činí „11 329“, „Rezerva: 1 000“, „volné zdroje (příjmy – výdaje): 37 671“.

Z pracovní smlouvy ze dne 1. 9. 2017 finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel je zaměstnán ■, a z výplatních pásek od ledna 2018 do března 2018 a od června 2018 do července 2018, že zaměstnavatel Navrhovatele vyplatil na účet Navrhovatele č. ■ za měsíc leden 2018 částku 46.360 Kč, za měsíc únor 2018 částku 46.405 Kč, za měsíc březen 2018 částku 37.350 Kč, za měsíc červen 2018 částku 46.382 Kč a za měsíc červenec 2018 částku 51.226 Kč.

Pokud jde o ověření pravidelných výdajů Navrhovatele, Instituce předložila výpisy záznamů z registru SOLUS k osobě Navrhovatele, ze kterého vyplývá, že Instituce do něj nahlížela dne 23. 4. 2018 a dne 21. 8. 2018. Z výpisů záznamů z registru SOLUS však není patrné, že se jedná o výstupy z tohoto registru, přičemž finanční arbitr současně z těchto výpisů nezjistil, zda Navrhovatel měl jiné závazky u nebankovních či jiných společností.

Instituce současně nedoložila, že by si v době bezprostředně předcházející uzavření Smluv o úvěru od Navrhovatele vyžádala doložení výpisů z Bankovního registru klientských informací vedeného společností CBCB - Czech Banking Credit Bureau, a.s., IČO 261 99 696, se sídlem Na Vítězné pláni 1719/4, 14000 Praha 4 a Nebankovního registru klientských informací vedeného společností CNCB – Czech Non-Banking Credit Bureau, z.s.p.o., IČO 712 363 84, se sídlem Na Vítězné pláni 1719/4, 14000 Praha 4, ze kterých mohla zjistit informace o existujících závazcích Navrhovatele, resp. Institucí předložené snímky obrazovky náhledy do těchto registrů nijak neprokazují.

Instituce nepředložila žádné podklady vyjma výpisů z registru SOLUS (např. výpisy z bankovního účtu Navrhovatele, doklady o nájemném, doklady o platbách Navrhovatele na jeho závazky) kterými by dokládala, že si jakkoli ověřovala výdajovou stránku rozpočtu Navrhovatele, např. jak ověřila Navrhovatelem deklarované náklady na bydlení ve výši 2.600 Kč v době sjednávání závazku ze Smlouvy o úvěru 1, resp. 1.300 Kč v době sjednávání závazku ze Smlouvy o úvěru 2, nebo jak ověřila, že náklady Navrhovatele odpovídají částce životního minima 3.410 Kč.

Vycházela-li Instituce při stanovení výdajů Navrhovatele z částky životního minima, pak tato částka nijak nereflektuje, ani nemůže, konkrétní situaci a výdaje Navrhovatele.

Finanční arbitr pro úplnost odkazuje, že životní minimum představuje podle § 1 odst. 1 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, „minimální hranici peněžních příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb“. Hodnoty stanovené nařízením vlády č. 61/2020 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima, slouží k výpočtu příslušných dávek představujících minimum příjmů tak, aby dotčené osoby mohly pokrýt své nezbytné výdaje, tyto hodnoty však nevyjadřují reálné výdaje konkrétního spotřebitele. Obdobně ani statistické údaje nevyjadřují reálné výdaje konkrétního spotřebitele.

Finanční arbitr shrnuje, že postup Instituce, kdy při posouzení úvěruschopnosti Navrhovatele převážně vycházela z tvrzení Navrhovatele o jeho výdajích, resp. z informací z registru SOLUS, avšak tyto informace dále nijak neupřesňovala ani neověřovala, aby byla schopná získat objektivní obraz o jeho aktuální finanční situaci, který by zohlednila při rozhodování, zda a jaký úvěr Navrhovateli poskytne, nemůže finanční arbitr nejen v projednávaném případě, ale i obecně považovat za postup splňující kritéria odborné péče, protože ze strany

Instituce jako úvěrového věřitele nedošlo ke splnění povinnosti objektivně získat všechny informace potřebné pro zhodnocení finanční situace Navrhovatele jako spotřebitele a s odbornou péčí tak posoudit, zda je schopen řádně úvěr splácet bez negativních zásahů do jeho majetkových a společenských poměrů.

Finanční arbitr tak nezjistil, že by Instituce před uzavřením Smluv o úvěru ověřila s odbornou péčí úvěruschopnost Navrhovatele v souladu s § 86 odst. 1 ve spojení s § 75 zákona o spotřebitelském úvěru 2016.

7.7 Následky neposouzení úvěruschopnosti obecně

Zákon o spotřebitelském úvěru 2016 v § 87 odst. 1 stanoví, že „[p]oskytne-li poskytovatel spotřebiteli spotřebitelský úvěr v rozporu s § 86 odst. 1 větou druhou, je smlouva neplatná. Spotřebitel může uplatnit námitku neplatnosti v tříleté promlčecí lhůtě běžící ode dne uzavření smlouvy. Spotřebitel je povinen vrátit poskytnutou jistinu spotřebitelského úvěru v době přiměřené jeho možnostem“.

Finanční arbitr současně odkazuje na závěry Soudního dvora Evropské unie v Rozsudku SDEU, že „[č]lánky 8 a 23 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS musí být vykládány v tom smyslu, že vnitrostátnímu soudu ukládají, aby z úřední povinnosti zkoumal, zda došlo k porušení předšmluvní povinnosti věřitele stanovené v článku 8 této směrnice, tj. povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele, a vyvodil důsledky, které z porušení této povinnosti vyplývají ve vnitrostátním právu, za podmínky, že sankce splňují požadavky tohoto článku 23. Články 8 a 23 směrnice 2008/48 musí být rovněž vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní úpravě, podle níž se sankce za porušení předšmluvní povinnosti věřitele posoudit úvěruschopnost spotřebitele, tj. neplatnost úvěrové smlouvy ve spojení s povinností tohoto spotřebitele vrátit věřiteli poskytnutou jistinu v době přiměřené jeho možnostem, uplatní pouze za podmínky, že spotřebitel tuto neplatnost namítne, a to v tříleté promlčecí době“.

Finanční arbitr tedy v souladu s Rozsudkem SDEU musí vykládat § 86 a § 87 zákona o spotřebitelském úvěru 2016 tak, že je-li porušena povinnost podle § 86 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru 2016, pak je smlouva o spotřebitelském úvěru, jak dovedil finanční arbitr výše, absolutně neplatná.

Podle § 2991 odst. 1 občanského zákoníku platí, že „[k]do se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil“ a současně podle § 2993 téhož zákona platí, že „[p]lnila-li strana, aniž tu byl platný závazek, má právo na vrácení toho, co plnila. Plnily-li obě strany, může každá ze stran požadovat, aby jí druhá strana vydala, co získala; právo druhé strany namítnout vzájemné plnění tím není dotčeno. To platí i v případě, byl-li závazek zrušen“.

7.8 Následky neposouzení úvěruschopnosti Navrhovatele

Plnění z neplatných Smluv o úvěru, které si Navrhovatel s Institucí mezi sebou poskytli, představují plnění bez právního důvodu, přičemž taková plnění jsou bezdůvodným obohacením ve smyslu § 2991 odst. 2 občanského zákoníku, které jsou si smluvní strany povinny podle § 2993 téhož zákona vzájemně vydat.

Co se týče zúčtování vzájemných plnění z neplatné smlouvy, Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. 23 Cdo 3008/2007, konstatoval, že „byla-li obě plnění, která si účastníci neplatné smlouvy navzájem poskytli, peněžitá, provede soud vzájemné zúčtování obou neoprávněných majetkových prospěchů (v dnešní terminologii bezdůvodného obohacení) a k takovému postupu není třeba ani vzájemné žaloby ani projevu směřujícího k započtení. Jestliže tedy jde o vrácení vzájemných peněžitých plnění z neplatné

smlouvy, je třeba po vzájemném zúčtování těchto plnění uložit plnění rozdílu jednomu z účastníků“.

Finanční arbitr zjistil, že Instituce na základě neplatné Smlouvy o úvěru 1 poskytla Navrhovateli částku ve výši 83.000 Kč a Navrhovatel uhradil Instituci celkem 122.462,19 Kč, na základě neplatné Smlouvy o úvěru 2 pak Instituce poskytla Navrhovateli částku ve výši 30.000 Kč a Navrhovatel uhradil Instituci celkem 50.506,31 Kč.

Finanční arbitr provedl zúčtování vzájemných nároků smluvních stran z neplatných Smluv o úvěru a zjistil, že nárok Navrhovatele přesahuje nárok Instituce o 59.968,50 Kč (172.968,50 Kč - 113.000 Kč). Instituce se tak na základě neplatných Smluv o úvěru na úkor Navrhovatele bezdůvodně obohatila celkem o 59.968,50 Kč a tuto částku je povinna Navrhovateli vydat.

7.9 Úrok z prodlení

Navrhovatel v návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem vedle nároku na vydání bezdůvodného obohacení na straně Instituce uplatnil také nárok na úrok z prodlení z částky bezdůvodného obohacení.

Podle § 1970 občanského zákoníku „[p]o dlužníkovi, který je v prodlení se splácením peněžitého dluhu, může věřitel, který řádně splnil své smluvní a zákonné povinnosti, požadovat zaplacení úroku z prodlení, ledaže dlužník není za prodlení odpovědný. Výši úroku z prodlení stanoví vláda nařízením; neujednají-li strany výši úroku z prodlení, považuje se za ujednanou výše takto stanovená“.

Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 29. 3. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2895/99, na jisto postavil, že *„[m]á-li být bezdůvodné obohacení vydáno v penězích a nesplní-li dlužník svoji platební povinnost včas, má věřitel právo požadovat též úroky z prodlení“.*

Nárok na úrok z prodlení tedy vznikne i v případě prodlení s vydáním bezdůvodného obohacení.

Jelikož u bezdůvodného obohacení není v zákoně stanovena splatnost závazku dlužníka k jeho vydání (v tomto případě Instituce), a podle § 1958 odst. 2 občanského zákoníku platí, že *„[n]eujednají-li strany, kdy má dlužník splnit dluh, může věřitel požadovat plnění ihned a dlužník je poté povinen splnit bez zbytečného odkladu“*, je splatnost bezdůvodného obohacení vázána na výzvu Navrhovatele k jeho plnění.

Finanční arbitr z předložených podkladů zjistil, že Navrhovatel vyzval Instituci k vydání bezdůvodného obohacení ve Výzvě k nápravě, kterou Instituci odeslal prostřednictvím provozovatele poštovních služeb dne 6. 8. 2021, a kterou Instituce obdržela 10. 8. 2021 podle potvrzení o dodání této zásilky a shodného tvrzení Instituce v e-mailu ze dne 11. 8. 2021.

Finanční arbitr se proto zabýval, kdy nastala splatnost závazku z bezdůvodného obohacení, tj. kdy se Instituce dostala do prodlení s plněním tohoto závazku. Protože Instituce dne 10. 8. 2021 bezdůvodné obohacení Navrhovateli nevydala, dostala se následující den, tj. 11. 8. 2021, do prodlení.

Navrhovateli tak náleží úroky z prodlení ve výši stanovené podle nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích, ve znění pozdějších předpisů.

Podle § 2 tohoto nařízení „[v]ýše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro první den kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o 8 procentních bodů“. Repo sazba stanovená Českou národní bankou pro den 1. 7. 2021 činila 0,5 %, finanční arbitr proto Navrhovateli přiznal úrok z prodlení ve výši 8,5 % (8 + 0,5) p. a. z částky představující bezdůvodné obohacení Instituce, a to ode dne 11. 8. 2021 do dne zaplacení.

8 K výroku nálezů

Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů a po jejich pečlivém právním posouzení nezjistil, že by Instituce řádně splnila povinnost vyplývající z § 86 odst. 1 ve spojení s § 75 zákona o spotřebitelském úvěru 2016, protože v rozporu se zákonem uzavřela s Navrhovatelem Smlouvy o úvěru a následně Navrhovateli poskytla na základě těchto smluv spotřebitelské úvěry, aniž by bylo zřejmé, zda Navrhovatel bude schopen úvěry ze Smluv o úvěru splatit.

V důsledku neposouzení schopnosti Navrhovatele splácet úvěry s odbornou péčí jsou proto Smlouvy o úvěru neplatné a smluvní strany jsou povinny si vydat bezdůvodné obohacení, které na základě neplatných Smluv o úvěru získaly. Protože Navrhovatel uhradil na Smlouvy o úvěru více, než kolik z těchto smluv obdržel od Instituce, uložil finanční arbitr ve výroku I. tohoto nálezů povinnost Instituci vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení ve výši 59.968,50 Kč spolu s úrokem z prodlení ve výši 8,5 % p. a. z částky 59.968,50 Kč ode dne 11. 8. 2021 do zaplacení.

Finanční arbitr nedovodil, že by určení neplatnosti Smluv o úvěru bylo nezbytné k uplatnění práv Navrhovatele, když otázka neplatnosti Smluv o úvěru je předběžnou otázkou k posouzení nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení, a proto finanční arbitr ve zbývající části návrh Navrhovatele zamítl, jak je uvedeno ve výroku II. tohoto nálezů.

Protože finanční arbitr v nálezů částečně vyhověl Navrhovateli, ukládá podle § 17a zákona o finančním arbitrovi současně Instituci ve výroku III. tohoto nálezů sankci ve výši 15.000 Kč, protože 10 % z částky, kterou je Instituce podle nálezů povinna zaplatit Navrhovateli, nedosahuje výše 15.000 Kč. Sankce je příjmem státního rozpočtu a Instituce je povinna ji zaplatit ve lhůtě a způsobem uvedeným ve výroku III. tohoto nálezů.

Na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto nálezů.

Poučení:

Proti tomuto nálezů lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námítky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námítky se lze vzdát. Včas podané námítky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námítkami, je v právní moci.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se

Navrhovatel – ■
Instituce – datová schránka gz8ftup

